

УДК 330.341

Н.Г. Ушакова, канд. екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

ТРАНСФЕР УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Експерти, серед яких Дж. Каннінгем, М. Ментер [1]; С. Брезніц, К. Чжан [2] та багато інших, дедалі частіше визнають, що заклади вищої освіти (ЗВО) завдяки своєму положенню в сучасній підприємницькій екосистемі мають потенціал сприяти економічному розвитку шляхом передачі суспільству різних форм знань.

В науковій літературі [3; 4] університети визнаються ключовими дійовими особами підприємницької екосистеми, що обумовлено змінами основної функції ЗВО в сучасній економіці – її виходом за рамки суто академічних завдань і переходом до генерування знань і передачі технологій. Трансфер технологій означає комерціалізацію інтелектуальної власності, створеної в університетах і державних лабораторіях, а відкриття, отримані в результаті наукових досліджень, є ініціаторами цього процесу.

Заснована на знаннях, функція передачі технологій матеріалізується в спрямуванні нових винаходів і технологій на ринок (найчастіше у вигляді ліцензій і патентів), що сприяє отриманню переваг і створенню надлишкового прибутку на основі інновацій. Саме підвищене усвідомлення важливості комерціалізації результатів своєї діяльності спонукало заклади вищої освіти створювати офіси передачі технологій, які, об'єднуючи науковців і бізнес, виступають посередниками знань. Офіси передачі технологій надають науковцям спеціальні ресурси та послуги, які дозволяють передавати новітні технології відповідно запиту компаній; вони також допомагають вирішувати проблеми, що виникають між академічними та комерційними колами в процесі співпраці. Як вказує Європейське дослідницьке виконавче агентство, стратегічна та економічна значимість функції передачі університетами технологій вимагає проведення економічної політики щодо заохочення співпраці між університетами та галуззю економіки для використання результатів досліджень [5].

В роботі [6] представлений аналіз різних шляхів трансферу технологій університетами і механізму комерціалізації результатів цих процесів за допомогою Офісів передачі технологій на прикладі іспанських університетів. Дослідження Х. Саллана й О. Лордана є

цікавим для української аудиторії з огляду певної схожості університетської системи Іспанії і України. Контекст Іспанії дає можливість проаналізувати, як університети використовують власні ресурси для досягнення результатів трансферу технологій у сценарії, де два типи досвідченого навчання (тобто результати відкриття та результати трансферу технологій) мають потенціал для посилення поточної діяльності університетів щодо трансферу технологій. Окрім цього, важливим є оцінка того, як ресурси Офісів трансферу технологій підтримують навчальний процес, який відбувається в університетах.

Експертами було встановлено, що:

1) накопичений досвід розкриття інформації про зроблені університетом відкриття, тобто досконалий механізм патентного захисту результатів наукового дослідження, позитивно впливає на кількість винаходів в університеті;

2) накопичений досвід роботи з допоміжними науковими структурами позитивно впливає на кількість створених нових подібних структур;

3) накопичений досвід з отримання ліцензій в попередні роки позитивно впливає на кількість виданих університетами ліцензій;

4) частка персоналу Офісу передачі технологій, який займається підтримкою процесів створення бізнесу, позитивно пов'язана з кількістю допоміжних компаній, створених університетами;

5) частка персоналу Офісу передачі технологій, який займається створенням та керуванням ліцензійними угодами, позитивно пов'язана з кількістю ліцензій, виданих університетами.

Таким чином, було доведено, по-перше, важливу роль участі Офісів передачі технологій у різних стратегічних діях для успішної комерціалізації наукових знань. По-друге, визначено, що для підвищення ефективності передачі технологій в університетах треба стимулювати експериментальне навчання, а для цього має покращуватись навчальний процес на основі минулого досвіду наукових досліджень, заохочуючи розробку проєктів, які, підтримуючи дослідження в існуючих або нових галузях, а також створюючи або консолідуючи дослідницькі групи, додадуть цінні знання вченим і фахівцям Офісів передачі технологій. Дуже важливо звертати увагу не тільки на позитивний минулий досвід, а й на потенційно цінні винаходи, які не вдалося комерціалізувати. По-третє, Офісам передачі технологій треба надавати пріоритет створенню ефективних організаційних структур і найму кваліфікованого персоналу зі спеціальними компетенціями, які підтримують передачу нових знань у галузь, щоб покращити як внутрішні процеси навчання, так і оцінку потенційної

ринкової вартості винаходів. Спеціалізація співробітників і постійне їх навчання є відповідним стратегічним напрямком для менеджерів офісів, зацікавлених в ефективному застосуванні наукових ідей при мінімізації потенційних непередбачених ситуацій, які можуть виникнути під час процесу передачі технологій. Якщо досвід співробітників Офісів передачі технологій буде застарілим або не повністю використовуватися цими підрозділами, то буде неможливо трансформувати (іноді абстрактні) знання наукової мови в комерційні проекти. Ці проблеми можуть призвести до інформаційної асиметрії та комунікаційних проблем між офісами передачі технологій, науковцями та галузевими агентами.

Що стосується використання подібного зарубіжного досвіду в Україні, то треба зважати на вплив національних факторів, пов'язаних з місцевим середовищем та закладом освіти, включаючи, наприклад, підприємницьку культуру конкретного університету та сфери провадження винаходів.

Інформаційні джерела

1. Breznitz S., Zhang Q. Fostering the growth of student start-ups from university accelerators: An entrepreneurial ecosystem perspective. *Industrial and Corporate Change*. 2019. Vol. 28(4). P. 855–873. URL : <https://doi.org/10.1093/icc/dtz033>.
2. Cunningham J., Menter M., Wirsching K. Entrepreneurial ecosystem governance: A principal investigator-centered governance framework. *Small Business Economics*. 2019. Vol. 52(2). P. 545–562. URL : <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9959-2>.
3. Brown R., Mason C. Looking inside the spiky bits: A critical review and conceptualisation of entrepreneurial ecosystems. *Small Business Economics*. 2017. Vol. 49(1). P. 11–30. URL : <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9865-7>
4. Cho D., Ryan P., Buciuni G. Evolutionary entrepreneurial ecosystems: A research pathway. *Small Business Economics*. 2022. Vol. 58(4). P. 1865–1883. URL : <https://doi.org/10.1007/s11187-021-00487-4>.
5. European Commission. Horizon Europe – Dissemination and exploitation (2022). URL : https://rea.ec.europa.eu/horizon-europe-disseminationand-exploitation_en.
6. Sallan J., Lordan O. University technology transfer: leveraging experiential learning and TTO's resources. *Small Bus Econ*. 2024. URL : <https://doi.org/10.1007/s11187-024-00899-y>